

8. Федів Ю.О. Історія української філософії: навч. посіб. / Ю.О. Федів, Н.Г. Мозгова. – К.: Україна, 2000. – 512 с.
9. Французская философия и эстетика XX века [А.Бергсон, Э.Мунье, М.Мерло-Понти]; предисл. П.Морель; коммент. А.В. Густырь, И.С. Вдовина. – М.: Искусство, 1995. – 271 с.
10. Юркевич П.Д. (717) Вибране / П.Д.Юркевич; пер. з рос. – К.: Абрис, 1993. – 416 с.

Анотація

У статті розглядаються філософські проблеми щодо обґрунтування основних концепцій розвитку педагогіки фортепіанної школи в Україні ХХ століття. Зміст розвитку української та європейської філософської думки подано з позицій тісного взаємозв'язку та взаємозбагачення.

Аннотация

В статье рассматриваются философские проблемы относительно обоснования основных концепций развития педагогики фортепианной школы в Украине XX столетия. Содержание развития украинской и европейской философской мысли представлено с позиций тесной взаимосвязи и взаимообогащения.

Подано до редакції 16.03.2009.

© 2009

Євтушенко В.О.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕСТЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ В ІНО УКРАЇНИ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Зміни, що відбуваються в соціально-економічній, політичній та культурній сферах України, актуалізують проблему всебічного гармонійного розвитку особистості. У її вирішенні суттєве місце належить питанням, пов'язаним із залученням підростаючого покоління до естетичного досвіду людства, освоєння й використання естетичних цінностей, активної художньо-творчої діяльності. саме тому важливого значення набуває процес естетичного виховання дітей і молоді.

У Національній доктрині розвитку освіти України у ХХ столітті, у Державній комплексній програмі естетичного виховання зазначається, що саме в системі освіти цілеспрямовано, послідовно й ефективно здійснюється естетичне виховання особистості, яка здатна сприймати, розуміти та використовувати художньо-естетичні цінності в житті та мистецтві. Тож сучасна вища школа має спрямовувати свої зусилля студентської молоді, створити педагогічні умови, які б сприяли підвищенню рівня їхньої естетичної вихованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Результати наукових досліджень у галузі філософії, психології, педагогіки, мистецтвознавства висвітлюють окремі аспекти проблеми естетичного виховання особистості. Так, філософські аспекти естетичного виховання розглянуто в наукових працях В.Баленока, В.Бітаєва, Ю.Борева, О.Волкової, Т.Домбровської, І.Зязюна, В.Іванова, В.Кудіна, М.Ліфшица, В.Лозового та ін. Психологічні основи естетичного виховання розкрили Л.Виготський, В.Клименко, В.Романець, Б.Теплов, С.Якобсон та ін. Проблема розвитку естетичної культури людини широко висвітлюється в працях зарубіжних і вітчизняних науковців – Н.Гузій, М.Кагана, А.Комарової, М.Лейзерова, С.Мельничука, Н.Миропольської, В.Передерія, О.Семашка, Г.Шевченко та ін.

Досліджуючи й аналізуючи наукові праці, що висвітлюють питання естетичного виховання особистості, можна відзначити вагомий внесок вітчизняних педагогів у вирішення окресленої проблеми. Однак цілісного й спеціального дослідження естетичної підготовки майбутніх вихователів в ІНО України до цього часу в історико-педагогічній науці немає.

Формулювання цілей статті... Тому метою даної статті є висвітлення організації естетичної підготовки майбутніх вихователів в інститутах народної освіти України у 20-30 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження... Певну музично-педагогічну підготовку учителям в Україні в 20-30 рр. надавали факультети соціального виховання і професійної освіти в інститутах народної освіти (ІНО).

На другій Всеукраїнській конференції з педагогічної освіти у 1923 р. наголошувалося на тому, що завдання педагогічних закладів не повинні зводитись до простого ознайомлення майбутніх педагогів з малюванням, ліпленням, архітектурою, літературою. Інститути народної освіти та педагогічні курси повинні готувати педагога-художника. Резолюція доповіді сповіщала про необхідність поєднання розрізненого викладання окремих дисциплін в ІНО в органічно цілісний та узгоджений процес, що має за мету підготувати для спеціальної діяльності визначений тип педагога-художника, який ставить перед собою, в свою чергу, завдання виховати творчу особистість, керуючись при цьому не тільки вказівками, але й художнім натхненням і творчим підходом до своєї вчительської справи [1, с. 191].

У зв'язку з цим виникло питання про поліпшення якості музичної підготовки педагогічних кадрів. Відбулися конференції, які прийняли важливі рішення, спрямовані на підвищення рівня музично-педагогічної підготовки студентів ІНО. Найбільшої уваги заслуговують резолюції Першої міської конференції з художньої освіти у місті Києві, що відбулася у 1924 р., та двотижневі курси-семінари викладачів педагогічних дисциплін ІНО у 1925 р.

Так, міська конференція у Києві прийняла рішення про обов'язкове вивчення мистецтвознавства на факультетах соціального виховання та педагогічних курсах, мотивуючи тим, що кожний вихователь повинен бути універсальним енциклопедичним мистецтвознавцем. З цієї метою необхідно було ввести для всіх студентів

факультетів соціального виховання і педагогічних курсів практичні заняття з “основних елементів художньої грамоти усіх галузей мистецтва”, озброїти студентів необхідними навичками і розумінням засобів мистецтва як першочергової важливості фактору виховання.

Конференцією також було прийнято рішення приймати на художньо-педагогічні відділи факультетів соціального виховання студентів, які мали деяку підготовку у тій чи іншій галузі мистецтва, а також студентів художніх вузів, що мали намір присвятити себе педагогічній діяльності.

У квітні 1925 р. на курсах-семінарах викладачів педагогічних дисциплін ІНО особливе місце приділялось розробці питань організації і змісту естетичної підготовки майбутніх вихователів на факультетах соціального виховання.

Учасниками курсів була також запропонована програма майбутнього з'їзду. Вона включала наступні питання: про естетичне виховання педагогічних кадрів у педвузах, відповідне потребам села у соціалістичній художній культурі; педвузи як навчальні заклади для підготовки вихователів; мінімум музичних і художніх знань і умінь, необхідних учителю-комплекснику, керівнику музичної студії трудової школи і диригенту сільського хору при сільському будинку культури; програма і методи роботи музичних і художніх студій.

Але, незважаючи на певну роботу у справах підготовки і перепідготовки керівників естетичного виховання, ситуація в цілому залишилась незадовільною. Художньо-естетичне підготовка студентів у педагогічних вузах проводилась хаотично: кожний навчальний заклад організовував роботу самостійно, у більшості випадків були відсутні робочі програми, не було чіткого керівництва НКО.

Ці та ряд інших питань були порушені на конференції викладачів педвузів, що проводилась при Київському ІНО в січні 1927 р. У зв'язку з цим конференцією було вирішено направити до НКО ряд пропозицій, а саме: просити НКО звернути увагу адміністрації вузів на педагогічне, суспільне і культурне значення співів, музики і малювання як рівноправних дисциплін у навчальній програмі педвузів; звернутися з проханням щодо прийняття спільних програм і зобов'язати методичне консультативне бюро приступити до розробки програм з участю працівників мистецтва і працівників з периферії.

Поліпшенню справи естетичної підготовки студентів педагогічних вузів багато в чому сприяла діяльність Я.Я.Палфьорова, якого 1927 р. було призначено інспектором художнього виховання в установах соціального виховання.

Я.Я.Палфьоров, даючи характеристику сучасним завданням художнього виховання, писав: “розглядаємо художнє виховання винятково як формування поведінки дітей у певний спосіб, у даному випадку – формування художніх емоцій... Художнє виховання супроводжує весь виховний процес, пронизує усю роботу педагога... Завдання вихователя в дитячих установах соціального виховання полягає в тому, щоб як можна краще розвивати в дітей органи сприйняття, виховати розуміння чужих сприймань, організувати дитячий колектив, наблизити його до колективу дорослих”. [3, с. 65].

З питань раціоналізації і продуктивності навчання Я.Я.Полфьоров рекомендував під час педагогічних практикумів обов'язково практикуватися і в музичному та художньому вихованні, підтримувати тісний зв'язок з художніми музичними установами і організаціями, щоб підвищувати загальний естетичний рівень студентів.

Отже, Я.Я.Полфьоров накреслив мету та основні завдання естетичного виховання в установах соціального виховання, вимоги до художньої підготовки педагогічних кадрів, вніс принципи пропозиції, стосовно поліпшення цієї підготовки.

З метою поліпшення музичного виховання з 1924/25 навчального року Наркомосом УРСР у навчальні плани факультетів соціального виховання були введені предмети музично-художнього циклу: співи, музика, малювання, ліплення, а на факультетах професійної освіти – історія мистецтв. Курс “Історія мистецтв” на факультеті професійної освіти відносився до циклу суспільних дисциплін і вивчався протягом першого року навчання по дві години на тиждень. Після його вивчення студенти здобували загальну естетичну підготовку з елементами викладання художніх дисциплін.

На підставі аналізу навчальних планів і програм можна зробити висновок, що навчання музичним і художнім дисциплінам на факультетах соціального виховання відбулося у процесі загально аудиторній роботі всі студенти повинні були брати обов'язкову участь.

За навчальним планом 1924/25 навчального року на факультетах соціального виховання ІНО предмети музично-художнього профілю входили до циклу педагогічних дисциплін. Їх викладання складалося з трьох розділів: теорії, методики та практики, яке здійснювалось у дитячих колективах.

Естетична підготовка студентів факультетів соціального виховання ІНО здійснювалась завдяки діяльності кафедри мистецтвознавства, яка мала при собі музично-вокальну, театральну та ізостудію. Головним завданням цієї кафедри було формування і розвиток у студентів необхідних знань у галузі мистецтва, ознайомлення їх зі змістом і формами художньої творчості, необхідної для педагогічної діяльності. Творча робота викладачів кафедри мистецтвознавства розповсюджувалась не лише на музично-вокальну, а й на театральну і образотворчу студії. Характерно, що в діяльності театральної студії постійно простежувався тісний зв'язок з музикою. За допомогою спеціальних вправ проводилась робота над інтонуванням і ритмікою мови, розвитком діапазону

голосу. Підкреслювалась важливість використання ритмо-пластики і танцю, що сприяло розвитку загальної культури майбутнього вчителя. Позитивно впливали ці методи роботи на підготовку студентів до постановки дитячих вистав. Взагалі, оволодіння студентами такими елементами театрального мистецтва, як міміка, рухи, жести, необхідно було для досягнення ними певного рівня педагогічної майстерності.

Важливе місце у навчальному процесі факультету соціального виховання Харківського інституту народної освіти відводились систематичній практичній роботі студентів у дитячих установах. Ведучим був активно-творчий метод, велика увага приділялась самостійній роботі студентів.

Творчому характеру навчання сприяло переважання семінарських і практичних занять над лекційними, що уможливило краще виявлення індивідуальних можливостей і схильностей студентів.

Заслугує на увагу спосіб перевірки знань у студентів, який відрізнявся від традиційного тим, що замість заліків і екзаменів, проводився облік навчальної і виховної роботи, яка була пророблена студентами впродовж семестру. Такий контроль знань здійснювався в процесі семінарського або практичного заняття. Робота кожного студента оцінювалась колективом. Разом з цим кожен із студентів давав оцінку своїй роботі самостійно. Таким чином здійснювався індивідуальний і колективний контроль знань, умінь і навичок, які були надбані майбутніми вчителями в навчальному семестрі.

У цілому факультет соціального виховання справлявся з поставленим перед ним завданням – не тільки навчити майбутніх робітників соціального виховання “педагогічному мистецтву”, але й готувати “організаторів життя дітей у колективі” з урахуванням їх психічних і фізіологічних особливостей. У Харківському інституті народної освіти студенти здобували повні і глибокі знання, отримували якісну практичну підготовку до проведення високопрофесійної роботи у закладах соціального виховання.

Педагогічна практика проводилась відповідно до “Положень про використання дитячих установ і шкіл профосвіти для педагогічної практики учнів у педагогічних вузах”, що було прийняте на другій Всеукраїнській конференції з педагогічної освіти (1923 р.). Так, у положенні зазначалось, що “педагогічний практикум” є обов’язковим для всіх студентів ІНО і педкурсів, проводити його необхідно протягом усього навчального року і надавати йому різноманітних форм – від простого спостереження до самостійної роботи студентів.

На практичну роботу в дитячі установи студенти направлялись після підготовчої роботи в інституті, після ретельного опрацювання певних розділів курсу педагогічних дисциплін і відповідного інструктажу педагога-методиста. Протягом першого року навчання студенти ознайомлювались з різноманітними формами навчально-виховних установ, зокрема з естетичним вихованням у цих установах, “накопичували факти як основний матеріал для наступної його розробки”. На другому курсі перед студентами ставилась більш складні завдання спостережень. Паралельно студенти включались у практичну педагогічну роботу як помічники постійних працівників дитячих установ. Педагогічна практика на третьому курсі передбачала самостійну роботу студентів у закладах початкової освіти. Крім того, кожний практикант мав надруковані завдання з педпрактики і мандат, який після закінчення треба було повернути в бюро педпрактики з відповідними зауваженнями адміністрації дитячої установи щодо його роботи. Після закінчення педагогічної практики кожним студентом складався звіт. Він обговорювався у викладацько-студентській аудиторії за присутності працівників установ, у яких проходила практика.

Як зауважувалось вище, необов’язкова педагогічна практика студентів проводилась у канікулярний період, переважно в селах. Студенти отримували завдання з відповідними інструкціями для роботи у культурно-освітніх установах, сільських будинках і хатах-читальнях, у піонерських таборах, кооперативах тощо. Вони також виконували завдання по вивченню педагогічного процесу у сільських школах і дитячих будинках. Таким змістом і формами організації педагогічної практики на факультетах соціального виховання характеризувались практично всі інститути народної освіти.

Висновки... Аналіз становлення й розвитку естетичної підготовки майбутніх вихователів в ІНО, творче використання позитивного досвіду минулого сприятиме визначенню напрямів художньо-естетичного розвитку студентів на сучасному етапі.

Література

1. Кашкаров К. Вторая всеукраинская конференция по педагогическому образованию // Путь просвещения. – 1923. – № 78. – С.190-214.
2. Ларина И.А. Содержание музыкально-педагогической подготовки дошкольных работников на Украине в 20-х – нач. 30 х. – Дис... канд.пед.наук. – Харьков, 1996. – 194 с.
3. Палфьоров Я. реформа профессионально-художественного образования // Путь просвещения. – 1924. – №11-12. – С.62-73.

Анотація

У статті висвітлено питання естетичної підготовки майбутніх вихователів в інститутах народної освіти у 20-30-х рр.; проаналізовано форми і методи роботи кафедри мистецтвознавства, організацію педагогічної практики.

Аннотація

В статті освещены вопросы эстетической подготовки будущих воспитателей в институтах народного образования в 20-30-х гг.; проанализовано формы и методы работы кафедры искусствоведения, организацию педагогической практики.

Подано до редакції 06.04.2009.

Рекомендовано до друку докт. пед. наук, проф. Танько Т.П.

© 2009

Короткова Ю.М.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ГРЕЦІЇ (1824-1933 рр.)

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасна українська педагогічна наука відчуває потребу в реформуванні шкільної та вищої освіти, яке неможливо здійснити без підвищення якості професійної підготовки педагогічних кадрів, зокрема для початкової школи. Саме останні закладають фундамент для подальшого особистісного розвитку дитини, формування її життєвої компетентності, потреби в навчанні протягом життя тощо.

Одержання відповіді на питання сучасності пов'язане із вдумливим осмисленням минулого, як своєї країни, так і зарубіжних, об'єктивною оцінкою історичних реалій, вивченням історичних коренів соціально-педагогічних ідей, фактів, теорій, концепцій, досвіду педагогів минулих років.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Процес підготовки педагогічних кадрів різного профілю в зарубіжних педагогічних навчальних закладах висвітлено в працях А.Василюк (Польща), В.Гаманюк (Німеччина), О.Озерської (Японія), О.Проценко (Греція), В.Семілетко (Норвегія), Н.Яцишин (Велика Британія) та ін. Вказані автори, досліджуючи переважно сучасний стан підготовки вчителів, подають короткий ретроспективний аналіз генези цієї підготовки в тій чи іншій країні. Щодо Греції, то питання становлення і розвитку професійної підготовки вчителя початкових класів залишилось поза увагою науковців.

Формулювання цілей статті...

З огляду на вищесказане мета статті – простежити процес становлення і розвитку теорії та практики професійної підготовки вчителя початкових класів у Греції в період з 1824 по 1933 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження... Загальновідомим є той факт, що Греція майже чотириста років (1453 – 1821 рр.) перебувала під владою Турції. Тому, за цей час національна освіта, в тому числі і педагогічна, майже не розвивалась, а організацією і забезпеченням навчання піклувались представники церкви та заможні греки, які отримали освіту за кордоном. Лише після здобуття Грецією незалежності 25 березня 1821 року почалося відродження грецької національної освіти.

Так, у 1824 р. було створено перше педагогічне училище у місті Аргос, яке через економічні нестатки у червні 1825 р. припинило свою діяльність так і не здійснивши випуску перших педагогів [1, с. 24].

Кількома роками пізніше за розпорядженням президента Греції Іоанна Каподістрія були створені центральна школа (Κεντρικό Σχολείο) (1829 р.) та зразкова школа (Πρότυπο Σχολείο) (1830 р.) з метою короткотривалої підготовки та перепідготовки вчителів із застосування ними розповсюдженого на той час методу взаємонавчання (αλληλοδιδασκική μέθοδος¹) [1, с. 25-27].

Значною подією у розвитку професійної підготовки вчителів початкових класів стало прийняття Закону "Про початкову школу" від 5 березня 1834 р., статтями 6 і 65 якого передбачалося створення перших педагогічних училищ з підготовки педагогічних кадрів для початкової ланки освітньої галузі. Перше педагогічне училище було засновано в 1834 р. в м.Науплія, але через рік (1835 р.) його було переведено в Афіни. Навчання тривало два роки, зарахування відбувалось на основі вступних іспитів. Навчальний план 1835 р. включав такі дисципліни: давньогрецька та новогрецька мови, релігія, геометрія, географія, історія, каліграфія, музика, гімнастика. У 1873 р. було додано педагогіку та введено педагогічну практику, у 1840 р. – фізику, 1844 р. – агрономію, 1856 р. – палітурну справу [1, с. 28].

У зв'язку з тим, що випускники Афіського педагогічного училища, навіть до його ліквідації у 1864 р., не могли задовольнити потребу країни у вчительських кадрах, у 1844 р. було вирішено офіційно визнавати вчителями початкової школи церковних дяків та інших людей, які володіли елементарними навичками читання і письма. Так з'явилась нова категорія вчителів – так звані "вчителі грамоти" (γραμμωτοδιδάσκαλοι), які не мали спеціальної педагогічної освіти [3, с. 1510]. Першу спробу якісно підвищити професійний рівень останніх було зроблено в 1891 р. Так, Королівським Наказом № 1 від 1891 року визначалось: "Для того, щоб працювати

¹ Метод взаємонавчання (αλληλοδιδασκική μέθοδος) базується на тому, що сильні учні або учні старших класів навчають менш здібних та слабкіших або учнів молодших класів під керівництвом одного вчителя [5, с. 59].